حرکت فرهنگی و سیاسی
امام جواد علیه السلام
عامل گسترش تشیع

حسین محقق

بسم الله الرحمن الرحیم

حرکت فرهنگی - سیاسی امام جواد علیه السلام ، عامل گسترش تشیع

نویسنده:

حسین محقق

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

حرکت فرهنگی –سیاسی امام جواد (ع)عامل گسترش تشیع

مشخصات کتاب

مؤلف: حسین محقق

ناشر : حسین محقق

مقدمه

نضج گیری نحله ها و فرقه های گوناگون در عصر امام جواد(ع)، فرایند عوامل گوناگونی چون گسترش جهان اسلام و ورود اعتقادها و باورهای مذاهب و ادیان دیگر، ترجمه آثار فلاسفه یونان و درگیریها، جناح بندیها و بلوک بندی قدرت بود. امام جواد (ع) همانند پدر بزرگوارشان در دو جبهه ی سیاست و فکر و فرهنگ قرار داشت. موضعگیریها و شبهه افکنی های فرقه هایی چون زیدیه، واقفیه، غلات و مجسمه، امام را بر آن داشت تا در حوزه ی فرهنگ تشیع، در برابر آنان موضعی شفاف اتخاذ کند.

موضع امام جواد در برابر فرقه های باطل

امام(ع) در موضعگیری در برابر فرقه زیدیه که امامت را پس از علی بن الحسین زین العابدین (ع) از آن زید می پندارند، در تفسیر آیه ی «وجوه یومئذ خاشعه عامله ناصبه» آنها را در ردیف ناصبی ها خواندند. [۱] . حضرت در برابر فرقه واقفیه که قائل به غیبت امام موسی کاظم(ع) بوده و بدین بهانه وجوهات بسیاری را مصادره کرده بودند، آنان را نیز مصداق آیه ی «وجوه یومئذ خاشعه عامله ناصبه» به شمار آورده و در بیانی فرمودند: شیعیان نباید پشت سر آنها نماز بخوانند. [۲] . حضرت در برابر غلات زمان خویش به رهبری ابوالخطاب که حضرت علی(ع) را تا مرز الوهیت و ربوبیت بالا برده بودند، فرمودند: لعنت خدا بر ابوالخطاب و اصحاب او و کسانی که درباره لعن او توقف کرده یا تردید کنند. [۳] . موضعگیری تند حضرت درباره ی این فرقه تا به آنجا بود که حضرت در روایتی به اسحاق انباری می فرمایند: «ابوالمهری و ابن ابی الرزقاء به هر طریقی باید کشته شوند». [۴] . حضرت در برابر فرقه ی مجسمه

که برداشتهای غلط آنان از آیاتی چون «یدالله فوق ایدیهم» و «ان الله علی العرش استوی» خداوند سبحان را جسم می پنداشتند، فرمودند: «شیعیان نباید پشت سر کسی که خدا را جسم می پندارد نماز گزارده و به او زکات بپردازند. [۵] . فرقه ی کلامی معتزله که پس از به قدرت رسیدن عباسیون به میدان آمد و در سده ی نخست خلافت عباسی به اوج خود رسید، یکی دیگر از جریانهای فکری و کلامی عصر امام جواد(ع) است. موضعگیری حضرت امام جواد (ع) چون پدر بزرگوارشان در این برهه و در مقابل این جریان کلامی از جایگاه ویژه ای برخوردار است، تا آنجا که مناظرات حضرت جواد(ع) با یحیی بن اکثم، که از بزرگترین فقهای این دوره به شمار می رفت را می توان رویارویی تفکر ناب تشیع با منادیان معتزله به تحلیل نهاد که همواره پیروزی با امام جواد (ع) بوده است.

تعیین وکیل برای گسترش فرهنگ شیعی

امام جواد (ع) در راستای بسط و گسترش فرهنگ ناب تشیع، کارگزاران و وکلایی در مناطق گوناگون و قلمرو بزرگ عباسیان تعیین و یا اعزام نمود، به گونه ای که امام در مناطقی چون اهواز، همدان، ری، سیستان، بغداد، واسط، سبط، بصره و نیز مناطق شیعه نشینی چون کوفه و قم دارای وکلایی کارآمد بود. امام جواد (ع) در راستای نفوذ نیروهای شیعی در ساختار حکومتی بنی عباس برای یاری شیعیان در مناطق گوناگون، به افرادی چون «احمد بن حمزه قمی» اجازه ی پذیرفتن مناصب دولتی داد، تا جایی که افرادی چون «نوح بن دراج» که چندی قاضی بغداد و سپس قاضی کوفه بود، از یاران حضرت(ع) به شمار می رفتند. کسانی از

بزرگان و ثقات شیعه چون محمد بن اسماعیل بن بزیع (نیشابوری) که از وزرای خلفای عباسی به شمار می رفت، به گونه ای با حضرت در ارتباط بودند که وی از حضرت جواد (ع) پیراهنی درخواست کرد که به هنگام مرگ به جای کفن بپوشد و حضرت خواست او را اجابت کرد و برای وی پیراهن خویش را فرستاد. حرکت امام جواد (ع) در چینش نیروهای فکری و سیاسی، خود حرکتی کاملاً محرمانه بود، تا جایی که وقتی به ابراهیم بن محمد نامه می نویسد، به او امر می کند که تا وقتی «یحیی بن ابی عمران» (از اصحاب حضرت) زنده است، نامه را نگشاید. پس از چند سال که یحیی از دنیا می رود ابراهیم بن محمد نامه را می گشاید که حضرت در آن به او خطاب کرده: مسؤولیتها و کارهایی که بر عهده ی «یحیی بن ابی عمران» بوده از این پس بر عهده ی توست. [۶] . این نشانگر آن است که حضرت در جو اختناق حکومت بنی عباس مواظبت و عنایت داشت تا کسی از جانشینی نمایندگان وی اطلاعی حاصل ننماید.

مأمون و ترس از گسترش علم امامت

دوران دشوار امام جواد (ع) در نقش و تبلیغ شیعی را باید در هم عصر بودن وی با دو خلیفه ی عباسی نگریست، بخصوص مأمون عباسی که به گفته ی ابن ندیم «اعلم از همه خلفا نسبت به فقه و کلام بوده است.» دوران هفده ساله ی امامت حضرت جواد (ع) همزمان با دو خلیفه ی بنی عباس مأمون و معتصم بود، ۱۵ سال در دوره ی مأمون - ازسال ۲۰۳ ق سال شهادت حضرت رضا (ع) تا مرگ مأمون در ۲۱۸ - و دو

سـال در دوره ی معتصم (از سال مرگ مأمون ۲۱۸ تا ۲۲۰) شرایط دوره ۱۵ ساله ی نخست حضـرت درست همان شرایط پدر بزرگوارش بود که در مقابـل زیرکترین و عـالم ترین خلیفه ی عباسـی قرار داشت. مـأمون که در سـال ۲۰۴ هجری وارد بغداد شـد، امام جواد (ع) را که بنا به برخی از روایات سن مبارکشان در این دوران ۱۰ سال بیش نبود، از مـدینه به بغداد فرا خواند و سیاست پیشـین خویش را در محدود ساختن امام رضا (ع) در خصوص امام جواد (ع) نیز استمرار داد. ترس از علویان و محبت اهل بیت(ع) در دل مسـلمانان از یک سو و متهم بودن وی در به شهادت رساندن امام رضا (ع) در جهان اسلام از سوی دیگر، وی را بر آن داشت تا با به تزویـج در آوردن دختر خویش ام الفضل، ضـمن تبرئه ی خویش و اسـتمرار حرکت عوامفریبانه در دوست داشتن اهل بیت(ع)، پایه های حکومت خویش را مستحکم سازد. این حرکت مأمون چون سپردن ولایت عهدی به امام رضا (ع) مورد اعتراض بزرگان بنی عباس قرار گرفت، اما مشاهده ی علم و درایت حضـرت جواد(ع) در همان سن، آنان را به قبول این ازدواج ترغیب نمود. امام جواد (ع) شـرایط خود را همان شـرایط پـدر خویش دیـد، از این رو با پذیرش ازدواج با ام الفضـل، نقشه ی پلیـد مأمون در به قتل رسانـدن وی و شـیعیان را از صـفحه ی ذهن مأمون زدود. حضـرت (ع) که به خوبی از سیاسـتها و نقشه های مأمون در بهره برداری از جایگاه دینی و اجتماعی خود باخبر بود، پس از ازدواج اقامت در بغداد را رد و به مدینه

بازگشت و تا سال شـهادت خویش در آنجا مقیم شد. نامه های ام الفضل به پدر خویش مبنی بر توجه نکردن امام جواد (ع) به وی، بیانگر اجباری بودن ازدواج وی با ام الفضل و نداشـتن فرزنـدی از ام الفضل از امام جواد (ع) پرده از هوشـمندی امام (ع) برمی دارد؛ چون که مـأمون بر آن بود تـا بـا به دنیا آمـدن فرزنـدی از ام الفضل، وی را به عنوان یکی از فرزنـدان رسول خـدا (ص) در بین شـیعیان، محور حرکتهای آینده ی خود و بنی عباس قرار دهد. مأمون در سال ۲۱۸ ه. ق در مسیر حرکت به سوی جنـگ با روم، درگـذشت. با وجود تمایل سپاه و سـران بنی عباس به خلافت عباس فرزنـد مأمون، عباس بنا بر وصـیت پـدر با عمویش ابواسـحاق معتصم بیعت کرد. معتصم هشـتمین خلیفه ی عباسـی، پس از ورود به بغـداد، امـام جواد(ع) را از مـدینه به بغداد فرا خواند. حضرت در سال ۲۱۸ پس از معرفی امام هادی(ع) به جانشـینی خود، به همراه ام الفضل به بغداد رفت. در این سفر، حضـرت با شخصیتی متفاوت از مأمون روبرو شد، شخصیتی با روحیه ی نظامی گری و فاقد بینش علمی. معتصم که مایه هـای حیله گری و عوامفریـبی هـای مـأمون را در خود نـداشت، موضـعگیری متضـاد بـا اهـل بیت خود را در بین مردم آشـکار سـاخت. امـام (ع) در دو سـال آخر عمر خویش تحت نظـارت شدیـدتر دسـتگاه امنیتی و نظامی معتصم قرار گرفت. از این رو، شرایـط امـام جواد(ع) به گونه ای شـد که حضـرت توسـط معجزات و کرامـات و شـرکت در جلسات علمی، امامت خود را به دیگران به

اثبات می رساند. امام جواد (ع) در طول زندگی پربار اما کوتاه خویش بر آن بود تا ارتباط با مردم را حتی در سخت ترین شرایط حفظ کند و با بذل و بخشش به فقرا و مساکین، کرامت اهل بیت(ع) را به اثبات رساند. وی این سیره ی خویش را به امر پدر بزرگوارش آغاز و به انجام رساند. امام رضا (ع) در یکی از نامه های خود به حضرت جواد (ع) می نویسد: «به من خبر رسیده است که ملازمان تو، هنگامی که سوار می شوی از روی بخل تو را از در کوچک بیرون می برند تا از تو خیری به کسی نرسد، تو را به حق خودم بر تو، سوگند می دهم که از در بزرگ بیرون آیی و به همراه خود زر و سیم داشته باش تا به نیازمندان و محتاجان عطا کنی.» و این آغاز یک حرکت مردمی، معنوی و انسانی بود که به استحکام پایگاه مردمی حضرت منجر شد و دستگاه بنی عباس را از نام «جواد» به معنای بخشنده به هراس وا داشت. [۷] .

پاورقی

[۱] رجال کشی، ص ۳۱۹ - مسند الامام جواد (ع)، ص ۱۵۰.

[۲] رجال کشی، ص ۳۹۱ - مسند عطاردی، ص ۱۵۰.

[۳] رجال کشی، ص ۴۴۴.

[۴] مسندالامام جواد، ص۲۹۸.

[۵] تهذیب، ج۳، ص۲۸۳.

[۶] بحارالانوار، ج ۵۰، ص ۳۷.

[۷] تفسیرالعیاشی، ج۱، ص۳۱۹ - موسوعه الامام الجواد(ع)، ج۲، ص ۴۱۰ - بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۵.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹